

Zitting 1976–1977

14 383

Goedkeuring van de op 20 september 1976 te Brussel tot stand gekomen Akte betreffende de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Europese Parlement (Trb. 1976, 175)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Korte samenvatting

De onderhavige Akte strekt er toe om ter uitvoering van het gestelde in artikel 138, lid 3, van het EEG-verdrag, artikel 21, lid 3, van het EGKS-verdrag en artikel 108, lid 3, van het EGA-verdrag de leden van het Europese Parlement te doen kiezen door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen¹². Hiermede wordt een belangrijke stap gezet op de weg naar een versterking van het parlementair democratische karakter van de Gemeenschappen.

Naast het beginsel van de rechtstreekse algemene verkiezingen zelf zijn de belangrijkste elementen van de Akte:

- het aantal zetels in het Europese Parlement wordt verhoogd van 198 tot 410, waarvan 25 zetels aan Nederland toekomen;
- voor de verkiezingsprocedure gelden in elke lid-staat de nationale bepalingen totdat conform het gestelde in artikel 138 lid 3 van het EEG-verdrag zal zijn voorzien in een eenvormige verkiezingsprocedure;
- de leden van het Europese Parlement worden verkozen voor de duur van 5 jaar;
- de leden van het Europese Parlement kunnen tevens lid zijn van het parlement van een lid-staat;
- het lidmaatschap van het Europese Parlement is onverenigbaar met een aantal met name genoemde lidmaatschappen van communautaire instellingen en organen alsmede van de nationale regeringen; bovendien kan iedere lid-staat de incompatibiliteiten vaststellen, die op nationaal niveau van toepassing zijn.
- de verkiezingen vinden plaats binnen een periode van 4 dagen, terwijl de mogelijkheid wordt opengelaten dat de verkiezingen in een lid-staat in 2 rondes plaatsvinden;
- de Raad zal in een later stadium met eenparigheid van stemmen en na raadpleging van het Europese Parlement besluiten wanneer de eerste verkiezingen zullen plaatsvinden.

¹ Ingevolge de wens van de vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van beide Kamers der Staten-Generaal (zie Bijl. Hand. II–13 052, nr. 1) is de Nederlandse tekst van de Akte bijgevoegd. Nedergelegd op de bibliotheek ter inzage van de leden.

² Waar in de memorie van toelichting verder wordt gesproken over: artikel 138, lid 3, van het EEG-verdrag, wordt geacht te zijn toegevoegd: en de artikelen 21 lid 3, van het EGKS-Verdrag en 108 lid 3, van het EGA-Verdrag.

³ Zittingsdocumenten Europees Parlement 1974–1975 nr. 368/74 van 13 januari 1975

Bij het opstellen van de onderhavige memorie van toelichting heeft de Regering rekening gehouden met het feit dat het Europese Parlement zijn ontwerp-verdrag dat ten grondslag heeft gelegen aan de onderhavige Akte gepaard heeft doen gaan met een uitvoerige toelichting van de Politieke Commissie van het Europese Parlement³.

Voorts zij erop gewezen dat de Regering momenteel de ter uitvoering van de Akte noodzakelijke wetgeving nog in voorbereiding heeft. Zij zal de Staten-Generaal op zo kort mogelijke termijn een wetsontwerp dienaangaande voorleggen.

Ten slotte zij opgemerkt dat de oprichtingsverdragen van de Gemeenschappen als zodanig wat betreft het Koninkrijk alleen voor Nederland gelden. De onderhavige Akte zal derhalve ook alleen voor Nederland gelden.

II. Inleiding

Het is met grote voldoening dat de Regering ter goedkeuring aan de Staten-Generaal kan voorleggen de Akte betreffende de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen. Juist in de periode waarin de Gemeenschappen zich momenteel bevinden, welke wordt gekenmerkt zowel door een gebrek aan de zo nodige verdieping als door intensieve discussies over de toekomstige ontwikkelingen, vormt de totstandkoming van de Akte een opmerkelijke en verheugende gebeurtenis.

Het Europese Parlement heeft tot dusverre genoeg moeten nemen met een plaats die niet overeenkomt met die van een volwaardig Parlement. Die plaats is hem gewezen door de verdragsauteurs doch de evolutie van de integratie sedert de totstandkoming der Gemeenschappen heeft in steeds sterkere mate de noodzaak van een democratische controle op en participatie in het besluitvormingsproces doen gevoelen. Daarvan is tot dusverre, behoudens de bevoegdheden met betrekking tot de vaststelling van de begroting,⁴ te weinig terecht gekomen, onder meer omdat het Europese Parlement niet zoals zulks met nationale parlementen wel het geval is, zijn mandaat direct ontleent aan een electoraat en bovendien niet is samengesteld uit politici die zich uitsluitend als Europese parlementariër kunnen inzetten. Dit leidde ertoe dat men ten aanzien van de positie van het parlement in een vicieuze cirkel belandde, waarbij het gebrek aan democratische legitimiteit voor sommigen reden vormde om niet tot uitbreiding van zijn bevoegdheden over te gaan en het gebrek aan bevoegdheden door anderen als reden werd beschouwd niet tot rechtstreekse verkiezing van zijn leden over te gaan.

De Regering heeft deze situatie immer met bezorgdheid aanschouwd en niet nagelaten doorbreking van die cirkel te bewerkstelligen. Zij wist zich daarbij gesteund door de algemeen in Nederland levende en bij vele gelegenheden ook door de beide Kamers der Staten-Generaal geuite opvatting dat het beginsel van de democratie een onlosmakelijk onderdeel dient te zijn van de door de Gemeenschap in het leven geroepen rechtsorde. Dit klemt te meer naarmate deze rechtsorde in steeds verdergaande mate verweven raakt in de nationale rechtsorde en burgers dientengevolge in toenemende mate worden geraakt door regels van communautaire oorsprong. Beginselen van democratie staan centraal in alle lid-staten der Gemeenschap en niets zou meer voor de hand liggen dan dat hetzelfde in de Europese Gemeenschappen het geval zou zijn. Dat verwezenlijking van deze beginselen van democratie in de Gemeenschappen een moeizaam proces blijkt te zijn, vindt naar de opvatting van ondergetekende mede zijn grond in de pas geleidelijk groeiende erkenning dat met de verdragen waarbij de Europese Gemeenschappen zijn ingesteld, een nieuwe eigen rechtsorde in het leven is geroepen, waarbij de Gemeenschappen bekleed zijn met werkelijke bevoegdheden die voortspruiten uit een beperking van bevoegdheid of een overdracht van bepaalde bevoegdheden van de Staten ten behoeve van de Gemeenschappen.

Binnen de grenzen door het verdrag gesteld kunnen de organen van de Gemeenschap zelfordenend en besturend optreden. Ook ten aanzien van het effect van het gemeenschapsrecht in de interne rechtssfeer van de lid-staten onderscheidt de Gemeenschap zich van andere organisaties. De bepalingen van het EEG-verdrag, van verordeningen en soms ook van op het verdrag gebaseerde beschikkingen of richtlijnen zijn immers rechtstreeks toepasbaar

⁴ Verdrag van 22 april 1970 (Trb. 1970, 110 en 1971, 14) en Verdrag van 22 juli 1975 (Trb. 1975, 124).

in alle lid-staten zonder tussenkomst van nationale wettelijke of administratieve voorschriften. Bovendien moet aan deze gemeenschapsvoorschriften voorrang worden toegekend boven bepalingen van nationaal recht.

Het eigen karakter van deze rechtsorde wordt voorts mede bepaald door de omstandigheid dat voor een nadere inhoud van deze orde gebruik wordt gemaakt van rechtsfiguren en rechtsbegrippen die ook in het nationale recht voorkomen. De ontwikkeling der Gemeenschappen kan echter op een mislukking uitlopen indien de beginselen van democratie en in het bijzonder een zinvolle rol van het Europese Parlement, niet hun plaats in de communautaire rechtsorde krijgen.

De waarde van het houden van Europese verkiezingen is in hoofdzaak drieërlei. In de eerste plaats wordt de reeds eerder genoemde vicieuze cirkel waarin het Europese Parlement zich bevond doorbroken. De directe band tussen het Europese electoraat en het Europese Parlement zal ongetwijfeld de positie van deze instelling versterken ten opzichte van die der overige instellingen. Zulks houdt nog niet in dat het Europese Parlement daarmee een instelling zal zijn met volwaardige parlementaire bevoegdheden, immers de weg der geleidelijkheid zal in deze bepalend zijn. Wel is een belangrijke voorwaarde vervuld die verdergaande ontwikkelingen mogelijk maakt.

In de tweede plaats zal door het houden van rechtstreekse verkiezingen de Gemeenschap bij de burger worden gebracht. Tot dusverre heeft naar de Regering helaas moeten constateren, de betrokkenheid der Europese burgers bij het integratieproces te wensen overgelaten. Zonder in dit bestek op de redenen daarvan in te gaan meent de Regering dat door het houden van rechtstreekse verkiezingen en door de aan die verkiezingen voorafgaande campagnes het directe belang van het integratieproces aan de burgers duidelijk kan worden gemaakt. In het bijzonder zal het er daarbij om gaan het politieke karakter te onderstrepen van de communautaire besluitvorming. Dit zal naar de Regering ten stelligste hoopt de betrokkenheid van de burgers bij de verdere ontwikkeling van de Gemeenschappen vergroten, hetgeen een noodzakelijke voorwaarde is voor een hernieuwd élan.

Ten slotte zal het Europese Parlement aan kracht en slagvaardigheid winnen aangezien op zijn (rechtstreeks gekozen) leden doorgaans niet meer de last van een volledige taak in het nationale parlement zal drukken. Het is om al deze positieve redenen dat de Regering de Staten-Generaal aanbeveelt de Akte goed te keuren.

III. Historisch overzicht

Artikel 138 lid 3 van het EEG-Verdrag schrijft voor dat het Europese Parlement ontwerpen opstelt voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen volgens een in alle lid-staten eenvormige procedure. Dezelfde artikelen dragen de Raad op met eenparigheid van stemmen de desbetreffende bepalingen vast te stellen en de aanneming daarvan door de lid-staten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen aan te bevelen.

In afwachting van de totstandkoming van de bepalingen inzake de rechtstreekse algemene verkiezingen wijzen de nationale parlementen uit hun midden de afgevaardigden in het Europese Parlement aan volgens de door iedere lid-staat vastgestelde procedure. De interim-regeling is vergelijkbaar met die regelingen, welke bestaan voor andere internationale parlementaire vertegenwoordigingen, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Benelux, de Raad van Europa en de West-Europese Unie. Anders dan bij deze organisaties, laten vele, door de instellingen van de Europese Gemeenschappen genomen besluiten de lid-staten echter aanzienlijk minder vrijheid wat betreft het voeren van een nationaal beleid. Deze omstandigheid brengt tevens beperkingen met zich mede in de wetgevende en controlerende bevoegdheden van de nationale parlementen, welke slechts kunnen worden gecompenseerd op het niveau waarop de besluitvorming plaatsvindt, nl. het communautaire niveau. De verdragsauteurs hebben beseft dat de beperking van de vrijheid der lid-staten een geleidelijk proces zou zijn, dat zou worden be-

paald door de ontwikkeling van de Gemeenschappen zelf. Om die reden is het begrijpelijk dat men in de verdragen zelf slechts de aanzetten heeft gegeven voor een democratisch besluitvormingsproces. De verdere ontwikkeling zou langs dezelfde weg der geleidelijkheid moeten gaan verlopen als het integratieproces zelf.

Het Europese Parlement heeft er van meet af aan naar gestreefd om de hem bij artikel 138, lid 3, van het EEG-verdrag toebedeelde taak ten uitvoer te leggen.

In oktober 1958 werd door de Commissie voor politieke aangelegenheden en institutionele vraagstukken van het Europese Parlement een werkgroep onder voorzitterschap van de heer Dehousse geformeerd, welke tot taak kreeg verslag uit te brengen omtrent alle vraagstukken in verband met de rechtstreekse verkiezingen. De werkzaamheden van de werkgroep en de Commissie voor politieke aangelegenheden resulteerden in een ontwerp-conventie betreffende de directe verkiezing van de leden van het Europese Parlement, welke bij resolutie van 17 mei 1960 door het Parlement werd aangevaard.

Het ontwerp voorzag etappegewijs in rechtstreekse algemene verkiezingen van de leden van het Europese Parlement. Gedurende een overgangsperiode zou namelijk nog één derde van de leden door de nationale parlementen uit hun midden worden gekozen volgens een procedure, die de fracties een billijke vertegenwoordiging waarborgt. Aan dit voorstel lag de overweging ten grondslag dat het proces van verzelfstandiging van het Europese Parlement geleidelijk diende te geschieden.

Gedurende de overgangsperiode zou de hoedanigheid van afgevaardigde in het Europese Parlement verenigbaar zijn met die van lid van het nationale parlement, terwijl het Europese Parlement een beslissing zou nemen over de verenigbaarheid van deze mandaten na de overgangsperiode. Het ontwerp liet voor de duur van de overgangsperiode de verkiezingsprocedure over aan de wetgeving der lid-staten. Na die periode zou het Parlement zelf voorzien in een zo eenvormig mogelijke verkiezingsprocedure. Het Parlement ging er namelijk van uit dat het voorshands niet wel mogelijk zou zijn om gelet op de verschillende stelsels in de lid-staten een uniform kiesstelsel tot stand te brengen. Voorts zou het aantal afgevaardigden uit de (destijds zes) lid-staten gebracht worden op 426, hetgeen een verdrievoudiging betekende van het toenmalige aantal zetels. De afgevaardigden zouden worden gekozen voor een periode van 5 jaar. De verkiezingsdatum zou in beginsel voor alle lid-staten op één en dezelfde dag vallen, voor de eerste verkiezingen op de eerste zondag na het verstrijken van een termijn van zes maanden na de inwerkingtreding van de conventie. Met het opstellen van de ontwerp-conventie had het Parlement aan de in de hierboven genoemde verdragsartikelen gestelde opdracht voldaan en was het woord aan de Raad. De behandeling van het voorstel van het Parlement door de Raad leidde evenwel niet tot de door de verdragen vereiste eenparigheid van stemmen, waarmee de bepalingen inzake de rechtstreekse algemene verkiezingen vastgesteld dienden te worden. In deze periode zijn vanuit het Europese Parlement talrijke pogingen ondernomen om de Raad tot besluitvorming te brengen. Het uitblijven hiervan vormde zelfs aanleiding tot de indiening in verschillende nationale parlementen van wetsontwerpen, welke tot doel hadden de rechtstreekse verkiezing van de nationale afvaardiging naar het Europees Parlement mogelijk te maken.

Het ontbreken van besluitvorming door de Raad deed het Parlement op 12 maart 1969 een resolutie aanvaarden, waarbij het zijn voorzitter verzocht «De Raad uit te nodigen onverwijld een aanvang te maken met de door het verdrag inzake het ontwerp van het Parlement vereiste handelingen, en daarbij de aandacht te vestigen op het bepaalde in artikel 175, leden 1 en 2». Artikel 175 van het EEG-verdrag opent – indien de Raad of de commissie in strijd met het verdrag nalaten een besluit te nemen – voor de lid-staten en de overige Instellingen de mogelijkheid tot beroep bij het Hof van Justitie te Luxemburg. Het was voor de eerste maal dat het Parlement te kennen gaf

van deze procedure gebruik te willen maken om de Raad tot besluitvorming te bewegen. In reactie op de resolutie van 12 maart gaf de Raad op 12 mei 1969 aan het Comité van Permanente Vertegenwoordigers opdracht hem over het vraagstuk betreffende de rechtstreekse verkiezingen van het Europese Parlement verslag uit te brengen. Het slotcommuniqué van de topconferentie van 1 en 2 december 1969 te Den Haag stelde onder meer dat «de Raad zal voortgaan met het onderzoek van de modaliteiten voor directe verkiezingen».

Bij de onderhandelingen in het kader van de Raad bleek evenwel dat de vereiste mate van overeenstemming nog steeds niet aanwezig was. Inmiddels oordeelde het Parlement het nodig na te gaan of de conclusies, waartoe het in 1960 op het stuk van de directe verkiezingen was gekomen, herzien dienden te worden. Op een aantal punten werd het ontwerp van 1960 namelijk verouderd geacht als gevolg van het feit, dat de omstandigheden in verband met de beëindiging van de overgangperiode voor de oprichting van de Gemeenschappen, de uitbreiding met drie nieuwe lid-staten en de algemene politieke ontwikkeling in Europa gewijzigd waren. In verband hiermede werd tijdens de vergadering van 4 juni 1973 besloten een nieuw verslag betreffende de invoering van rechtstreekse, algemene verkiezingen op te stellen. De heer Patijn werd in september 1973 tot rapporteur benoemd. Dat het politieke klimaat aanzienlijk gunstiger begon te worden voor de verwezenlijking van de directe verkiezingen bleek onder andere tijdens de Topconferentie van 9 en 10 december 1974 te Parijs, waar de regeringsleiders constateerden dat de algemene verkiezingen voor het Europese Parlement zo spoedig mogelijk dienden te worden gerealiseerd. Zij nodigden de Raad uit daarover in 1976 te beslissen, zodat er vanaf 1978 rechtstreekse algemene verkiezingen zouden kunnen plaatsvinden. Van Britse en Deense zijde werden weliswaar nog reserves geuit, doch met de wilsovereenstemming, welke nu tussen de regeringsleiders was bereikt, was de impasse doorbroken, welke sinds 1960 de totstandkoming van de verkiezingen had verhinderd.

Het verslag van de politieke commissie werd op 14 januari 1975 door het Parlement in behandeling genomen; dezelfde dag verkreeg het ontwerp-verdrag betreffende de verkiezing van de leden van het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen zijn goedkeuring van het Parlement.

Het ontwerp-verdrag, zoals door het Europees Parlement vastgesteld, was geënt op het ontwerp van 1960, doch wijkt hiervan af op een aantal punten. Met name werd afgezien van overgangperiodes waarbinnen voor een deel der afgevaardigden de bestaande aanwijzingsprocedure gehandhaafd zou blijven. Blijkens de toelichting op het ontwerp werd van een zodanige overgangperiode afgezien enerzijds omdat het na de 15 jaar dat de Gemeenschappen bestaan niet meer noodzakelijk lijkt om de overgang van de huidige toestand naar een rechtstreeks gekozen parlement in étappes te volbrengen, terwijl voorts als een belangrijk nadeel van het oude ontwerp werd ervaren dat voor die afgevaardigden, wier verkiezing door de nationale parlementen zou blijven geschieden, een bijzondere status zou worden geschapen. Het doel van de rechtstreekse verkiezingen is volgens de toelichting echter juist dat het Europese mandaat onafhankelijk van een nationaal mandaat wordt uitgeoefend, zodat alle afgevaardigden zich volledig aan hun werkzaamheden in het Europese Parlement zouden kunnen wijden. Het werd in het nieuwe ontwerp aan de afgevaardigden zelf overgelaten of zij naast hun lidmaatschap van het Europese Parlement tevens nog een nationaal mandaat willen uitoefenen; evenals in het oude ontwerp werd afgezien van een directe invoering van een uniforme verkiezingsprocedure, doch de opstelling van een zodanige procedure werd in het nieuwe ontwerp niet gedelegeerd aan het Parlement zelf: daartoe zou de procedure van artikel 138 lid 3 van het EEG-verdrag gevolgd worden. Het Parlement zelf zou daartoe vóór 1980 het initiatief nemen. Voorts gaf het nieuwe ontwerp een uiterste datum aan waarop de eerste verkiezingen dienen plaats te vinden (uiter-

lijk de eerste zondag van mei 1978). Deze wijziging berustte blijkens de toelichting op het ontwerp op de overweging dat met het vastleggen van een uiterste datum voor de bekrachtiging van het ontwerp-verdrag het Parlement de Raad een aanwijzing geeft binnen hoeveel tijd het de behandeling en goedkeuring van het ontwerp verwacht. Bovendien waren zoals hierboven reeds gezegd, de regeringsleiders tijdens de Topconferentie van 9 en 10 december 1974 reeds overeengekomen het Europese Parlement vanaf 1978 rechtstreeks te verkiezen.

Ten slotte werd het aantal leden in plaats van op 426 op 355 bepaald. Dit totaal aantal achtte het Parlement voorlopig voldoende om de parlementaire werkzaamheden naar behoren te kunnen vervullen. Aangezien naar het oordeel van het Parlement de maximale omvang van een parlement ligt bij 600 à 700 afgevaardigden biedt het aantal van 355 tevens de mogelijkheid om bij uitbreiding van de bevoegdheden van het Parlement of bij toetreding van nieuwe staten tot de nodige aanpassingen over te gaan.

Voor de verdeling van het aantal zetels voor de lid-staten had het Parlement het volgende model opgesteld:

- a. iedere staat met 1 mln. inwoners of minder krijgt 6 zetels;
- b. iedere staat met 2,5 mln. inwoners of minder, doch meer dan 1 mln. krijgt 6 zetels erbij;
- c. iedere staat met 5 mln. inwoners of minder, doch meer dan 2,5 mln. krijgt één zetel erbij voor ieder vol getal van 500 000 inwoners boven de 2,5 mln.;
- d. iedere staat met 10 mln. inwoners of minder, doch meer dan 5 mln., krijgt één zetel erbij voor ieder vol getal van 750 000 inwoners boven de 5 mln.;
- e. iedere staat met 50 mln. inwoners of minder, doch meer dan 10 mln., krijgt één zetel erbij voor ieder miljoen inwoners of gedeelte daarvan boven de 10 mln.;
- f. iedere staat met meer dan 50 mln. inwoners krijgt één zetel erbij voor iedere 1,5 mln. inwoners of gedeelte daarvan boven de 50 mln.

Dit model beantwoordde volgens het Parlement aan de volgende criteria:

- een zo groot mogelijke evenredigheid tussen het aantal inwoners van een lid-staat en het aantal afgevaardigden hiervan in het Europese Parlement
- alle politieke groeperingen van wezenlijke betekenis van een lid-staat dienen in het Europese Parlement vertegenwoordigd te zijn
- de nieuwe verdeling der zetels mag in geen der lid-staten voeren tot een vermindering van het tegenwoordig aantal zetels.

Op basis van de bevolkingscijfers van 1973 kwam het Parlement tot de volgende verdeling:

België	23
Denemarken	17
Duitsland	71
Frankrijk	65
Ierland	13
Italië	66
Luxemburg	6
Nederland	27
Verenigd Koninkrijk	67

Met de aanneming van het ontwerp-verdrag door het Europese Parlement op 14 januari 1975 was wederom het woord aan de Raad.

Bij de behandeling van het voorstel van het Parlement op het niveau van de Raad kwamen een aantal kernproblemen naar voren. Hiervan vormde de verdeling van het zetelaantal het grootste vraagstuk. Daarnaast kunnen in dit verband genoemd worden de vraag of de regeling de mogelijkheid moest

geven het dubbele mandaat verplicht te stellen, voorts de datum waarop de eerste directe verkiezingen dienden plaats te vinden en tenslotte de vorm, die aan de regeling gegeven diende te worden. Het vraagstuk van de zetelverdeling heeft lange tijd zijn stempel gedrukt op de besprekingen van de Raad en dreigde op een gegeven moment de besluitvorming ten aanzien van de directe verkiezingen zodanig te vertragen dat de datum voor de eerste verkiezingen, waarover tijdens de Europese Raad van 1 en 2 december 1975 nader overeenstemming was bereikt, in gevaar zou komen. De Europese Raad van 1 en 2 april 1976 gaf een impuls aan het overleg door een selectie aan te brengen in het inmiddels grote aantal formules dat ter oplossing was uitgewerkt. Op basis hiervan werd uiteindelijk op 12 en 13 juli jl. door de regeringsleiders overeenstemming bereikt over een formule, die alle lidstaten kon bevredigen.

De mogelijkheid van verplichtstelling van het dubbele mandaat is door de Raad afgewezen aangezien de uitbreiding van het passieve kiesrecht een van de wezenlijke elementen van de regeling zou moeten vormen. Alleen aan Denemarken is de mogelijkheid van een tijdelijke afwijking gegeven. In een verklaring van de Raad betreffende Denemarken bij gelegenheid van de ondertekening van het Besluit en de Akte, is het aan Denemarken toegestaan het dubbele mandaat wel verplicht te stellen.

Daarnaast vormde het tijdstip van de verkiezingen onderdeel van deze verklaring van de Raad. Aan Denemarken is de mogelijkheid verleend om de rechtstreekse verkiezing van de Deense afgevaardigden naar het Europese Parlement te doen samenvallen met de verkiezingen voor het Folketing. Om rekening te kunnen houden met de mogelijkheid dat deze laatste verkiezingen na de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement kunnen vallen, is tevens overeengekomen dat tot het tijdstip, waarop de eerste rechtstreekse verkiezingen in Denemarken zullen worden gehouden, het Folketing uit zijn middel zijn afvaardiging naar het Europese Parlement zal kunnen blijven aanwijzen.

Indien de Deense regering van genoemde mogelijkheden tot afwijking van de bepalingen van de Akte gebruik zal maken zal zij hiervan aan de Secretaris-Generaal van de Raad mededeling doen bij de kennisgeving van de voltooiing van de nationale goedkeuringsprocedure. Een zodanige mededeling dient te worden opgevat als het aantekenen van een reserve. Voorts zal de Deense regering in het voorkomende geval mededeling doen op welk moment beide afwijkingen van de regeling kunnen vervallen.

De Raad heeft in een zelfde verklaring de hoop uitgesproken dat dit in het eerste tijdvak van vijf jaren zal kunnen zijn. Dat de verklaring is neergelegd in de notulen van de Raad en niet in een bijlage als bedoeld in artikel 15 van de Akte vloeit voort uit het feit dat de Raad de nadruk heeft willen leggen op de tijdelijkheid van de bedoelde uitzonderingen. Overigens heeft de Regering hoop dat de Deense regering geen gebruik zal maken van de haar toegestane uitzonderingen.

De datum van de eerste directe verkiezing vormde voor het Verenigd Koninkrijk in die zin een probleem, dat men vreesde de interne voorbereiding niet op tijd te zullen kunnen afronden. Met het oog hierop heeft de Raad de desbetreffende tijdsbepaling niet in de Akte zelf, doch in de overwegingen van het besluit opgenomen.

Ten aanzien van de vorm van de regeling is een enigszins andere opzet gekozen als door het Europees Parlement werd voorgesteld. Het ontwerp van het Parlement werd als verdrag aangeduid terwijl de vorm overeenkomst vertoonde met die van een raadsbesluit. Artikel 138 lid 3 van het EEG-verdrag bevat geen vormvoorschriften, doch schrijft slechts voor dat de Raad met eenparigheid van stemmen de desbetreffende bepalingen vaststelt, waarvan hij de aanneming door de lidstaten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen aanbeveelt. De Raad heeft gemeend een onderscheid te moeten maken tussen de bepalingen inzake de rechtstreekse verkiezingen zelf en het besluit, waarbij de Raad deze bepalingen vaststelt en aan de lidstaten ter aanneming aanbeveelt. Het laatstgenoemde

besluit heeft de vorm van een raadsbesluit, terwijl de bepalingen inzake de rechtstreekse verkiezingen in de vorm van een Akte aan het raadsbesluit zijn gehecht.

De Raad gaat er vanuit dat de Akte onderdeel vormt van het communautaire recht dat mitsdien het Hof van Justitie ten deze rechtsmacht bezit, analoog aan die welke het Hof ten aanzien van de Gemeenschapsverdragen zelf heeft. Zulks is nog eens uitdrukkelijk in een notulenverklaring vastgelegd. De oplossing van de hierboven aangegeven vraagstukken maakte het uiteindelijk mogelijk dat de Raad het voorliggende besluit en de daaraan gehechte Akte op 20 september 1976 kon ondertekenen.

IV. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

In dit artikel is het beginsel van de rechtstreekse algemene verkiezing van de leden van het Europees Parlement neergelegd. Hierdoor wordt het huidige systeem van verkiezing van de leden van het Parlement uitgesloten: door de verkiezingen, die zoals door het woord «algemeen» wordt aangegeven, in het hele gebied van de Gemeenschappen plaatsvinden, bepalen de kiezers rechtstreeks de samenstelling van het Europees Parlement. Ook is zo een getrappt systeem van verkiezingen uitgesloten. Voor wat betreft de formulering is zo nauw mogelijk aansluiting gezocht bij de in de Verdragen gezegde teksten.

Wel is er – conform de wens van het Europese Parlement – met name van Nederlandse zijde sterk op aangedrongen de benaming «Europees Parlement» te gebruiken. Uiteindelijk bleek evenwel slechts overeenstemming mogelijk op het aan de Verdragsbepalingen zelf ontleende «Vergadering». Uiteraard zal zulks geen afbreuk aan de bestaande praktijk doen om in het secundaire Gemeenschapsrecht de benaming «Europees Parlement» te gebruiken.

Artikel 2

De bepaling van het aantal afgevaardigden per lid-staat vormde het grootste probleem, waarvoor de Raad zich in verband met de regeling van de directe verkiezingen gesteld zag. De zetelverdeling was onderwerp van lang en moeizaam overleg. Hierbij bleek al snel dat de door het Parlement aangegeven verdeling op bezwaar van bepaalde lid-staten stuitte, die van mening waren dat het beginsel van evenredigheid onvoldoende tot uitdrukking kwam, dan wel dat dit beginsel juist een te belangrijk accent had verkregen. In het overleg over deze kwestie zijn talrijke suggesties gedaan om tot een oplossing te komen. Voor Nederland is steeds uitgangspunt geweest, dat het voorstel van het Europees Parlement verreweg de voorkeur verdiende als zijnde een evenwichtig midden tussen het beginsel van gelijkberechtiging en het evenredigheidsbeginsel. Aan de zetelverdeling, waarover uiteindelijk overeenstemming werd bereikt, heeft de huidige in de Verdragen neergelegde zetelverdeling ten grondslag gelegen. Uitgegaan is van een verdubbeling van het bestaande zeteltal. Voor de «kleinere» lid-staten is hierop een gedifferentieerde «correctie» naar beneden toegepast; de «groten» kregen ieder een gelijk aantal zetels extra toegewezen.

De Regering is zich ervan bewust dat hiermee niet is gekozen voor een systeem, waaraan een «objectieve» berekening ten grondslag ligt, zoals bijvoorbeeld aan de door het Parlement voorgestelde zetelverdeling. Een dergelijke benadering bleek in het overleg evenwel niet haalbaar, omdat geen van de langs deze weg berekende zetelverdelingen tot een voor alle lid-staten aanvaardbare oplossing kon leiden.

De Regering is van mening dat de in de Akte neergelegde zetelverdeling recht doet aan het besluit van de topconferentie van december 1974 te Parijs, ingevolge hetwelk «elk volk op passende wijze» vertegenwoordigd dien-

de te zijn. Het totaal van 410 zetels maakt het mogelijk dat het Parlement zijn werkzaamheden zinvol zal kunnen verrichten. Nederland zal in het direct verkozen Parlement van deze 410 zetels 25 zetels bezetten.

Gelet op dit totaal en op het geheel van de zetelverdeling, komen in de omvang van het Nederlandse aandeel de beginselen van gelijkberechtiging en evenredigheid redelijk tot uitdrukking. In dit verband zij opgemerkt dat de nu vastgestelde zetelverdeling slechts tijdelijk is en zal worden gevolgd door een definitieve regeling, welke zal moeten worden opgenomen in de door het Europese Parlement uit te werken uniforme verkiezingsprocedure.

Artikel 3

De parlementen in de lid-staten kennen zittingsperiodes van uiteenlopende duur. Overeenkomstig het voorstel van het Europese Parlement zal de zittingsperiode van zijn direct gekozen leden 5 jaar zijn. Deze termijn, hoewel in het licht van de in Nederland bestaande situatie aan de ruime kant, kan niettemin geacht worden in voldoende mate rekening te houden met enerzijds het vereiste van een zo juist mogelijke weerspiegeling van de politieke stemming van de kiezer en anderzijds het vereiste van continuïteit in de parlementaire werkzaamheden.

Het tweede lid van dit artikel is ten opzichte van de overeenkomstige bepaling in het voorstel van het Parlement uitgebreid met een bepaling, die voor latere verkiezingen de mogelijkheid geeft om de zittingsperiode in beperkte mate te verlengen of te bekorten, indien zich de onmogelijkheid voordoet die verkiezingen te houden in de hiervoor bij de eerste verkiezingen vastgestelde periode. Voor deze situatie geeft artikel 10 lid 2, 2de alinea de te volgen procedure aan. Het derde lid van artikel 3 laat het mandaat van de direct gekozen leden samenvallen met de – evt. bekorte of uitgebreide – zittingsperiode van het Parlement. Zo wordt voorkomen dat zittingsperiodes en mandaten elkaar zouden overlappen of niet zouden aansluiten.

Artikel 4

Het eerste lid geeft uitdrukking aan het beginsel dat voor Nederland in de artikelen 96 en 101, eerste lid, van de Grondwet voor de Staten-Generaal is neergelegd. Hiermede wordt aangegeven dat het Europese Parlement op dit punt aansluit bij het systeem van de parlementaire democratie, zoals dit in de lid-staten gestalte heeft gevonden.

Het tweede lid waarborgt de onafhankelijkheid van de afgevaardigden. In tegenstelling tot het voorstel van het Parlement is niet gekozen voor een formule, welke hun dezelfde waarborgen zou geven als de parlementariërs in hun land van herkomst. Gekozen is voor de uniforme regeling uit hoofde van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, dat is gehecht aan het zgn. Fusie-Verdrag (vgl. Trb. 1965/130). De onafhankelijkheid van de afgevaardigden is hiermede voldoende gewaarborgd op een voor hen allen gelijke wijze. De afgevaardigden met een dubbel mandaat nemen dus voor wat betreft hun lidmaatschap van het Europese Parlement dezelfde positie in als de rechtstreeks gekozen leden, die geen zitting hebben in het betreffende nationale parlement.

Artikel 5

Dit artikel laat de morelijkheid open om naast het Europese parlementaire mandaat tevens een nationaal parlementair mandaat uit te oefenen. Het geeft de lid-staten evenwel niet de mogelijkheid het dubbele mandaat verplicht te stellen, zij het dat voorshands voor Denemarken op dit laatste punt een uitzondering wordt gemaakt zoals hierboven in het historisch overzicht is vermeld.

Te zamen met het beginsel van de rechtstreekse verkiezing van de afgevaardigden, neergelegd in artikel 1, legt deze bepaling in vergelijking tot de

huidige situatie de zelfstandige positie van het Europese Parlement in en zijn eigen verantwoordelijkheid voor het proces van integratie duidelijk vast. De direct gekozen afgevaardigden zullen hun Europese mandaat immers rechtstreeks aan de kiezers ontlenu. Uit de eigen zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, die met dit rechtstreekse mandaat gepaard gaan, vloeit voort, dat een nationaal parlementair mandaat niet langer een voorwaarde mag zijn voor het Europese mandaat. Artikel 5 sluit dus ook uit dat het verlies van het nationale mandaat leidt tot het verlies van het Europese mandaat. Het zou evenwel niet gewenst zijn de banden tussen het Europese Parlement en de nationale parlementen geheel door te snijden. De huidige stand van integratie en m.n. de beperkte bevoegdheden van het Europese Parlement maken het noodzakelijk dat zekere banden gehandhaafd blijven. Het facultatieve dubbele mandaat geeft hier de – niet de enige – mogelijkheid toe. Het enkelvoudige mandaat leidt tot het grote voordeel dat de direct gekozen afgevaardigden zich volledig aan hun werkzaamheden in het Parlement kunnen wijden. Hiermee zijn zowel de parlementariërs zelf als hun kiezers in aanzienlijke mate gediend.

Artikel 6

Het eerste lid van dit artikel regelt de onverenigbaarheid van het lidmaatschap van het direct gekozen Parlement met een aantal met name genoemde lidmaatschappen van communautaire instellingen en organen alsmede van de nationale regeringen. De betrokken functies zijn dezelfde als in het voorstel van het Parlement.

Het tweede lid bepaalt dat de lid-staten kunnen vaststellen welke functies op nationaal niveau niet verenigbaar zijn met het lidmaatschap van het Europees Parlement. Hiervoor zal een nadere regeling bij wet nodig zijn. In dit verband lijkt in eerste instantie gedacht te kunnen worden aan functies, die onverenigbaar zijn verklaard met het lidmaatschap van de Staten-Generaal.

Indien tijdens de zittingsperiode van het Parlement één van de leden een met het lidmaatschap onverenigbare functie aanvaardt, wordt hij vervangen volgens de in artikel 12 voorziene vervangingsprocedure.

Artikel 7

Overeenkomstig artikel 138 lid 3 van het EEG-Verdrag dient het Europese Parlement ontwerpen op te stellen voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen volgens een in alle lid-staten uniforme procedure. Hiermede is ongetwijfeld beoogd de directe verkiezingen volgens een eenvormig kiesstelsel in alle lid-staten te doen plaatsvinden. In de onderhavige akte is nog niet voorzien in een dergelijke uniforme regeling. De reden hiervan is vooral gelegen in het, politiek gezien, ingrijpende karakter van de invoering van een eenvormig, voor alle lid-staten geldend, kiesstelsel. De verschillende kiesstelsels in de lid-staten zijn immers de vrucht van een lange historische ontwikkeling en zijn in hoge mate verweven met de politieke structuur in de lid-staten. De invoering van een eenvormig kiesstelsel met het oog op de directe verkiezingen vereist derhalve een zorgvuldige voorbereiding. Met de voorliggende Akte is de belangrijkste stap gezet. De volgende stap vormt de verdere vervulling van de in artikel 138 lid 3 van het EEG-verdrag neergelegde opdracht. In het ontwerp van het Parlement, dat overigens op dit punt een zelfde strekking heeft, heeft het Parlement zich zelf de opdracht gegeven om het voorstel voor een uniforme verkiezingsprocedure vóór 1980 op te stellen. In de Akte is deze tijdsbepaling niet overgenomen, ten einde – in verband met het hierboven gesignaleerde gecompliceerde karakter van de uitwerking van een uniforme verkiezingsprocedure – geen ongerechtvaardigde verwachtingen te wekken. Het initiatief in deze blijft overigens geheel aan het Parlement zelf.

Ingevolge het tweede lid van artikel 7 gelden tot de inwerkingtreding van deze communautaire verkiezingsprocedure de in elke lid-staat ter zake gel-

dende bepalingen. Met betrekking tot de in Nederland daartoe noodzakelijke wetgeving heeft de Kiesraad op 16 oktober 1975 een voorlopig advies uitgebracht aan de Minister van Binnenlandse Zaken (Bijl. Hand. II, 1975/1976 – 13 859, nr. 1). De derde ondergetekende heeft op 6 juli 1976 aan de Kiesraad medegedeeld zich in het algemeen met het advies te kunnen verenigen, zij het met de aantekening dat betwijfeld werd of het tweede lid van artikel 7 inderdaad – zoals de Kiesraad veronderstelde – dwingend voorschrijft dat de verkiezingsprocedure hier te lande conform de bepalingen van de Kieswet zou moeten zijn. Tevens is de Kiesraad verzocht een ontwerp van wet op te stellen op basis van de door de Raad gedane voorstellen en rekening houdend met de mogelijkheid ook de Nederlanders die ingezetenen zijn van een der andere lid-staten het kiesrecht te verlenen. Inmiddels heeft de Kiesraad de voorbereiding van een wetsontwerp ter hand genomen. Terwille van het spoedeisend karakter wordt aan de werkzaamheden thans reeds deelgenomen door vertegenwoordigers van de departementen van Binnenlandse Zaken en van Buitenlandse Zaken. Hierdoor wordt bereikt, dat de tijd die met de voorbereiding noodzakelijkerwijze gemoeid is zo kort mogelijk kan zijn.

Artikel 8

Zoals in de toelichting op artikel 7 reeds is gesteld, zullen de verkiezingen voorshands plaatsvinden op basis van de in iedere lid-staat geldende nationale verkiezingsprocedure. Het onderhavige artikel is niet zozeer bedoeld om uiting te geven aan een algemeen beginsel van kiesrecht waaraan de nationale verkiezingsprocedures moeten voldoen, doch dient er veeleer toe te verhinderen dat een gelijktijdige toepassing van de nationale kieswetten ertoe leidt dat bepaalde categorieën personen in meer dan één lid-staat stemrecht verkrijgen.

Artikel 9

Het eerste lid geeft aan dat de directe verkiezingen in alle lid-staten dienen plaats te vinden binnen eenzelfde periode, die loopt van donderdag t/m de daarop volgende zondag. Binnen deze periode bepaalt iedere lid-staat zelf de verkiezingsdatum. Met het oog op het Franse kiessysteem is in het derde lid rekening gehouden met de mogelijkheid van verkiezingen in twee ronden; aangezien een van de ronden noodzakelijkerwijze buiten de verkiezingsperiode zal vallen, is bepaald dat de eerste ronde in de aangewezen periode dient te vallen. Met de telling van de stemmen zal pas kunnen worden begonnen, nadat de laatste stembussen in de verkiezingsperiode gesloten zijn.

Met de hierboven geschetste procedure is een zekere uitbreiding gegeven aan het beginsel van de gelijktijdigheid der verkiezingen, zoals dit in het Parlementsvoorstel was neergelegd. Evenals ook de opzet van de overeenkomstige bepaling van dit voorstel, kan zo rekening worden gehouden met de in de lid-staten op dit punt bestaande gewoonten en is tegelijkertijd het risico van wederzijdse beïnvloeding zo klein mogelijk gehouden. De bepaling inzake de gelijktijdige bekendmaking van de verkiezingsuitslagen in het 3de lid van artikel 9 van het voorstel van het Europees Parlement is niet overgenomen. De reden hiervoor wordt gevormd door de uiteenlopende regelingen, die hiervoor in het kader van de nationale verkiezingsprocedures bestaan. Een uniformering hiervan bleek nog niet haalbaar en zal derhalve moeten plaatsvinden bij de uitwerking van de uniforme verkiezingsprocedure door het Parlement. Evenals het Parlement heeft de Raad het niet wenselijk geoordeeld de nationale verkiezingen en de Europese verkiezingen op één dag verplicht te doen plaatsvinden. Afgezien nog van de technische complicaties, die het naar één datum overbrengen van de nationale verkiezingen met zich meebrengt, lijkt door de cumulatie van beide verkiezingsdata afbreuk gedaan te zullen worden aan het belang van de Europese verkiezingen. Het zal overigens niet uitgesloten zijn, dat in een lid-staat de nationale en de Europese verkiezingen op dezelfde datum georganiseerd zullen worden. Zoals

in het historisch overzicht is aangegeven heeft Denemarken de mogelijkheid van een uitzondering verkregen op het beginsel dat de verkiezingen in één periode worden gehouden.

Artikel 10

Dit artikel geeft een regeling voor de vaststelling van de periode, waarin de eerste en de navolgende directe verkiezingen gehouden dienen te worden en voor de waarborging van de continuïteit bij de overgang van een aftredend naar een nieuw gekozen Parlement. De vaststelling van de verkiezingsperiode voor de eerste verkiezingen geschiedt met eenparigheid van stemmen door de Raad na raadpleging van het Parlement. Een vaste datum, waarop de eerste directe verkiezingen dienen plaats te vinden is niet in de Akte neergelegd. Het voorstel van het Parlement bepaalt in zijn artikel 13 dat de eerste verkiezingen uiterlijk op de eerste zondag van mei 1978 dienen plaats te vinden. Een overeenkomstige bepaling heeft de Raad niet willen opnemen, om rekening te kunnen houden met de mogelijkheid dat de noodzakelijke voorbereidingen in één of meer lid-staten niet voor die datum afgerond zullen kunnen worden. Het streven van de Raad om de verkiezingen, in overeenstemming met de conclusies van de Europese Raad van 1 en 2 december 1975 in de periode mei/juni 1978 te doen plaatsvinden, wordt echter bevestigd in de preambule van het besluit, waaraan de onderhavige Akte is gehecht.

Het tweede lid van artikel 10 bepaalt dat de latere verkiezingen zullen plaatsvinden in dezelfde periode van het laatste zittingsjaar van het Parlement als waarin de eerste verkiezingen hebben plaatsgevonden. Indien niet mogelijk mocht blijken, is er een uitwijkmogelijkheid voorzien van een termijn van een maand zowel voor als na de periode, waarin de verkiezingen eigenlijk hadden moeten plaatsvinden. Met uitzondering van deze beperkte uitwijkmogelijkheid komt deze regeling inhoudelijk overeen met die, welke het Parlement in het tweede lid van artikel 9 van zijn ontwerp heeft vastgesteld. In afwijking evenwel van de regeling van het Parlement, heeft de Raad gemeend hier een procedure te moeten volgen die meer aansluit bij de gebruikelijke, in de verdragen neergelegde procedures, indien de noodzaak zich voordoet van deze uitwijkmogelijkheid gebruik te maken en een nadere verkiezingsperiode vast te stellen. In het ontwerp van het Parlement zou in dit geval de procedure neergelegd in artikel 14 van toepassing zijn. Op grond hiervan zou de Raad, op voorstel en na goedkeuring van het Parlement, over de vaststelling van een datum voor de latere verkiezingen dienen te beslissen. De uitbreiding van de wetgevende bevoegdheid van het Parlement, welke ligt opgesloten in het woord goedkeuring, bleek bij de huidige politieke verhoudingen in de Gemeenschap niet haalbaar. De regering is er evenwel van overtuigd dat – mocht zich bij de latere verkiezingen de noodzaak voordoen om een datum vast te stellen, die afwijkt van de voor de eerste directe verkiezingen bepaalde datum – de Raad in dat geval het grootst mogelijke gewicht zal hechten aan het door het Parlement ter zake uit te brengen advies.

In overeenstemming met het ontwerp van het Parlement (artikel 10 lid 2) bepaalt de Akte in het derde lid van artikel 10 dat het Parlement van rechtswege bijeenkomt op de eerste dinsdag na het verstrijken van een termijn van 1 maand, gerekend vanaf de zondag, waarop de verkiezingsperiode afloopt.

Artikel 11

Dit artikel wijkt in zoverre af van het overeenkomstige artikel in het voorstel van het Parlement, dat het onderzoek van de geloofsbrieven van de vertegenwoordigers door het Parlement zich niet kan uitstrekken tot bezwaren, die kunnen worden ingebracht op grond van bepalingen, die op nationaal niveau van toepassing zijn. Zolang in afwachting van een uniforme verkie-

zingsprocedure geen uniforme regeling is getroffen voor de incompatibiliteiten met functies op nationaal niveau (met uitzondering van het lidmaatschap van de regering van een lid-staat) en voor de verkiezing zelf, is het immers niet wel denkbaar dat een ander dan het betrokken nationale orgaan zich over de al dan niet onverenigbaarheid uitspreekt, dan wel over de regelmatigheid van de verkiezingen, behoudens wanneer de bepalingen van de Akte zelf in het geding zijn.

Artikel 12

Dit artikel geeft de lid-staten de opdracht om in afwachting van een uniforme verkiezingsprocedure te voorzien in procedures ter regeling van de in de bezetting van een tijdens de zittingsperiode opengevallen zetel. In de gevallen dat de oorzaak gelegen is in op nationaal niveau toepasselijke bepalingen, informeert de betrokken lid-staat het parlement. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het aanvaarden door een afgevaardigde van een functie, waarvan de onverenigbaarheid met het lidmaatschap van het Europese Parlement op nationaal niveau is vastgesteld. In alle andere gevallen informeert het Parlement de betrokken lid-staat. Vervolgens stelt deze de hier bovengenoemde vervangingsprocedure in werking.

Artikel 13

Dit artikel bepaalt welke procedure gevolgd dient te worden, indien het noodzakelijk blijkt maatregelen te treffen ter uitvoering van de Akte. Gekozen is voor een procedure, waarbij de Raad op voorstel van het Parlement en na raadpleging van de Commissie, de betrokken maatregelen bij unanimiteit vaststelt. De Raad dient daarbij een akkoord met het Parlement na te streven in een overlegcommissie, waarin beide Instellingen vertegenwoordigd zijn. Door dit laatste element op te nemen, heeft de Raad zich verplicht zoveel mogelijk met de mening van het Parlement rekening te houden. Deze procedure is minder ver gaand dan die welke voor dit doel in artikel 14 van het ontwerp van het Parlement is gegeven, waar de goedkeuring van het Parlement vereist is. Zoals hierboven reeds bij artikel 10 is aangegeven, is de door het Parlement voorgestane constructie in de huidige politieke situatie niet haalbaar gebleken en is daarom gekozen voor een procedure, welke is gebaseerd op de zgn. concertatieprocedure tussen Raad en Parlement. Dit is uitdrukkelijk neergelegd in bijlage III bij de Akte. Hierbij is vastgesteld dat gebruik zal worden gemaakt van de bepalingen in de punten 5, 6 en 7 in de gemeenschappelijke verklaring van Parlement, Raad van Commissie van 4 maart 1975⁵.

Artikel 14

Artikel 14 verklaart artikel 138 leden 1 en 2 van het EEG-Verdrag en de overeenkomstige artikelen van het EGKS- en EGA-Verdrag vervallen op de dag dat het direct gekozen Parlement voor het eerst bijeenkomt. Dit artikel correspondeert met artikel 15 lid 2 uit het voorstel van het Parlement. Door deze bepaling wordt de continuïteit van het huidige Parlement verzekerd tot het moment, waarop het direct verkozen Parlement daadwerkelijk in functie zal zijn.

Artikel 15

De eerste zinsnede van dit artikel is overeenkomstig het artikel 16 in het voorstel van het Parlement.

De drie bijlagen vormen een integrerend bestanddeel van de Akte. Bijlage I geeft de Deense overheid de mogelijkheid de vaststelling van de datum van de verkiezingen op Groenland zelfstandig te bepalen. Dit is gedaan met het oog op praktische moeilijkheden, welke gepaard gaan met de organisatie van verkiezingen op Groenland.

⁵ Tweede Kamer, zitting 1975–1976, 13 817, nr. 4

In Bijlage II is in overeenstemming met artikel 227 EEG-Verdrag neergelegd dat de bepalingen van de Akte alleen van toepassing zijn op het Verenigd Koninkrijk.

Bijlage III bevat een verklaring bij artikel 13. Hierop is bij dit artikel reeds ingegaan.

De verklaring van de Bondsrepubliek Duitsland ziet op de speciale status van het land Berlijn in verband met het Viermogendhedenakkoord. Met het oog op de directe verkiezingen zal de Berlijnse afvaardiging deel blijven uitmaken van de afvaardiging van de Bondsrepubliek Duitsland naar het Europese Parlement. De afgevaardigden van het land Berlijn zullen worden gekozen door het Berlijnse Huis van Afgevaardigden. Zij zullen dus niet rechtstreeks worden gekozen.

Artikel 16

Dit artikel bepaalt dat de bepalingen van de Akte in werking treden op de eerste dag van de maand, volgend op die, waarin de laatste kennisgeving is gedaan van de voltooiing van de goedkeuringsprocedure vereist op grond van artikel 138 lid 3 van het EEG-Verdrag.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
M. van der Stoep

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
L. J. Brinkhorst

De Minister van Binnenlandse Zaken,
W. F. de Gaay Fortman